№ 140. Київ. Четверг, 19 іюня (2 липня), р. 1908. Ціна окремого № 4 коп. № 140.

РАДА

газета політична, економична і літературна
ВИХОДИТЬ ЩО-ДНЯ, ОКРІМ ПОНЕДІЛКІВ.
Рік третій.

Адреса редакції і контори:
у Київі, Велика Підвальна вул. д. 6,
біля Золотих воріт.
Телефон редакції 1458.
Телефон друкарні 1069.

Умови передплати на р. 1908.

на 1 рік	на 11 м.	на 10 м.	на 9 м.	на 8 м.	на 7 м.	на 6 м.	на 5 м.	на 4 м.	на 3 м.	на 2 м.	на 1 м.
6.	5.70	5.20	4.75	4.25	3.75	3.25	2.75	2.25	1.75	1.25	65.

Рокові передплатники можуть виплачувати передплату частками, в 2 строки: на 1 янв. 3 карб. і на 1 апр. 3 карб., в 3 строки: на 1 янв. 2 карб., на 1 февр. 2 карб. і на 1 марта 2 карб.

За границю: на рік 11 карб., на півроку 5 карб. 50 к., на 3 міс. 2 карб. 75 к., на 1 міс. 1 карб.

Передплата приймається тільки з 1-го числа кожного місяця.

За зміну адреси 30 коп.

Авторі рукописів повинні подавати своє призвіще і адресу. Редакція може скорочувати і зміняти статі; більші статі, до друку негодящі, переховуються в редакції 3 місяці і висилаються авторам їх коштом, а дрібні замітки й дописи одразу знищуються.

Рукописи, на яких не зазначені умови друку, вважаються безплатними.

Умови друкування оповісток:

За рядок петіту попереду тексту або за його місце платиться: за перший раз 40 коп., за другий 20 коп.

За рядок петіту після тексту: за перший раз 20 коп., за другий—10 коп. Хто шукає заробітку, платить за оповістку в 3 рядки 10 коп. за раз

Літній театр Купецького Саду.
Товариство Українських Артистів під орудою П. К. САКСАГАНСЬКОГО.
Сьогодня, 18-го іюня,
1) „ШЕЛЬМЕНКО ДЕНЬЩИК“, ком. у 4 д. Квітки-Основ'яненко.
2) „Запорожець за Дунаєм“, опер. у 3 д. Гулака-Артемовського.
Бере участь вся трупа.
АНОНС: У п'ятницю, 20-го, бенефіс артиста О. К. Саксаганського „ПО НАД ДНІПРОМ“, др. у 5 д. Білети продаються. Початок о 9-ій г. в.
м—193—43

ГРАМОФОНИ
Товари од 15 карб. до 100 карб. Грамофонні пластинки. Грамофони-фонографи Пате і валки до них у великому виборі.
головне депо музичних струментів і нот
Г. І. ЙИНДРЖИШЕКА у Київі, Хрещатик, 58. Прейс-курант. безплатно.
гд-7-60

КОНТОРА ГАЗЕТИ „РАДА“ просить передплатників, які звертаються до контори за зміною адреси або за якими иншими справами, обов'язково подавати точно стару адресу, на яку висилається газета.
р—48—21

Теорія і практика.

Серед своїх товаришів у теперішньому міністерстві д. Щегловитов грає перед Думою ролю якоїсь милозвучної сирени. Як тільки зайде мова про судові справи, починаються й солоденькі промови міністра юстиції про високі завдання суду, про правду і милосердя, що панують у нас по судах, про заслугу судових діячів і т. и. І гарно д. Щегловитов говорить, до його немов улипло відоме речення: „изъ устъ его рѣчи сладчайшія меда лилися“...

Такі речі з уст міністра юстиції лилися й на думському засіданні 16 іюня, коли йому довелося обороняти перед Державною Думою проект про побільшення судовим чинам плати з державного скарбу. Багато й цим разом говорив д. Щегловитов про незалежність суддів, про їхне високе „судейское званіе“, про „неподкупность“ і т. и.; удавався він і до почуваннів Думи, силкувався вплинути на серце депутатів і викликати серед них спочуття до судового „вѣдомства“, що, мовляв, „долго и терпѣливо ждало, съ честью выполняя свои тяжелыя и отвѣтственныя обязанности, не щадя ни здоровья, ни жизни, которою пришлось за послѣдніе годы поплатиться нѣкоторымъ судебнымъ дѣятелямъ за доблестное исполненіе своего служебнаго долга“. Одно слово—картина виступів д. Щегловитова була дуже звичайна і давно нам знайома.

Звичайна і знайома вона навіть з того погляду, що життя зараз же таки дало немов блискучу ілюстрацію до слів міністра про високе „званіе“ судді та про його незалежність. Якраз тоді, як під стелею Катерининської зали „изъ устъ его рѣчи сладчайшія меда лилися“, в Казані мусів покинути службу голова судової палати д. Симонов. Причина та ж сама, що позбавила була свого часу служби й відомого д. Арнольда, то-бто—„несоотвѣтствіе его взглядовъ со взглядами министра юстиціи“... Начальник цілої судової округи не догодив міністрові й мусів кинути службу. Чудова, як бачимо, ілюстрація до солоденьких промов д. Щегловитова!..

І доля раз-у-раз якось кепкує собі з д. Щегловитова: досить йому тільки виступити в Думі з обороною судового „вѣдомства“, як на практиці в той самий час доводиться переступати через ті сами установи, що в теорії так палко тільки що обороняв він перед депутатами. Так було тоді, коли д. Арнольд облишив службу: д. Щегловитов обороняв незалежність суду, так сталося й тепер, коли не вдержавсь на посаді д. Симонов: д. Щегловитов знов обороняє незалежність суду... Мимоволі згадується один з Карпенкових персонажів, що просить оборонити його насамперед од його оборонця. Можна думати, що судді, яким їх незалежність щось важить, з дорогою душею й собі обернулися б до Думи з таким само проханням—оборонити їх насамперед од їхнього оборонця, що не жалує солоденьких промов перед депутатами в оборону незалежности „судейскаго званія“. Правда, третя Дума ледве чи й узяла б їх під свою оборону: їй як раз до душі та роля милозвучної сирени, яку так добре вміє грати д. Щегловитов, обороняючи судейські права в теорії й не зважаючи на них у практиці.

З подорожі.

I.

Студентський з'їзд.

Серед чешського студентства золотої Праги здавна істнує надзвичайно гарна по своїм завданням організація під назвою „Союз чешсько-славянських студентів празького студентства“. Здавна в цей союз входить за малим нетисяча студентів, і здавна Svaz був поводирем у празькому університеті в усіх найкращих його демонстраціях за волю науки, за людську рівність і братерство. Для нас, українців, він теж чимало прислужився. Кожного разу, коли в Галичині боротьба українського демосу з урядовою польською шляхтою приймала гострі форми і виливалась в народніх демонстраціях і публічних протестах проти шляхетського гніту і визискування, кожного разу чешсько-славянський союз сердечно відкликався на страждання братів-українців, скликав студентські і не студентські віча, інформував на них чешський народ про галицькі справи, наслідком чого разом з чешським студентством проти галицьких насильств заявляв свій протест і чешський народ в лиці найкращих своїх представників—прогресівної інтелігенції.

Сам по собі Svaz чешсько-славянського студентства був цілком безпартійний і це нераз приносило йому не мало неприємностей з боку чешських регресістів і шовіністів. Зате, напр., що він приняв діяльну участь в організації останньої студентської забастовки, провів її до кінця разом з німецьким студентством, чешські регресісти зняли проти нього цілий крестовий похід, і через те тільки, що по ініціятиві союза студентство повстало в оборону науки і вступило в одверту боротьбу з клерікалами, а найбільше через те, що в цій боротьбі воно подало руку прогресівному німецькому студентству.

Факт дуже характерний для чешського суспільства взагалі, серед котрого на превеликий жаль націоналісти з істіно-чешським душком займають не останнє місце. Ці антіпатії в де-якій мірі відбились і на всеславянському студентському з'їзді, організованому по ініціативі Svaz-у. Регресівна частина студентства віднеслась вороже навіть до спроби славянського прогресивного студентства організуватись для боротьби за культурно-просвітні потреби пригноблених славянських народів. Правда, для самого Svaz-у, крім грошових неприємностей, ворожі відносини чешських регресістів значіння великого не мали. Але через матерьяльні перешкоди вони примусили ініціаторів одкласти з'їзд на цілий місяць і не дали змоги союзові матеріяльно допомогти тим гуртам слав'янської молоді, котрі через брак грошей не могли вислать своїх делегатів. Але й так в з'їзді приняло участь до 300 делегатів. Найбільше представників од чешських і хорватських студентських організацій. Перших 165, а других 80-ть. За ними ідуть словінці—27 теж тутешні. Поляків--11. Словаків—11. Білорусів—7. Лужицьких сербів—2. Сербів—13. Болгар—4. Великоросів—2. Четверте місце по числу делегатів займають українці, котрих прибуло аж 24 чоловіка: 1—з Одеси, 2—з Харькова; 4—з Київа; 2—з Юрьєва; 1—з Петербургу; 1—з Москви і тринадцять з австріиської України. Таке поважне число української делегації не мало здивувало, як чехів так і всі инші організації. Тоді як росіяне виявили надзвичайний індеферентізм, поляки з трьох дільниць ледве спромоглись на 11-ть делегатів—українське студентство явилось представленим зо всіх майже російських і австрійских вищих шкіл, що істнують не тільки на Україні, а і по за межами її. Серед них були представники, що заступали собою студентські організації скількох вищих шкіл, як наприклад з Дорпату, з Петербургу, а були й такі, що виступали тільки од одної якої небудь вищої школи.

З'їзд роспочавсь 25 червня (н. с.) в празькій ратуші привітанням голови города Брошом. В його привітанні був важний не стілько зміст, скілько оффіціальна заява представника города про те, що більшість празького суспільства цілком солідарізується з головними завданнями з'їзду. Його промову тут же коментірували, як перемогу студентського Svaz-у над чешськими регресівними елементами.

За ним говорив голова з'їзду Тврживцький. Подякувши староство празьке за сердешний привіт, він каже, що з'їзд має надати розмовам про рівність, волю і культурне єднання слав'ян реальні форми. Празький всеслав'янський з'їзд є третий по шогу. Перший зібравсь був у Кракові 1890 року, але наслідків реальних не мав, бо поліція розігнала його. Така ж доля була й другого студентського слав'янського з'їзду, що зібравсь в Празі. Крім того на останьому були заступлені тільки австрійські слав'яне. Тепер настав час, коли все слав'янство радо відгукнулось на запрошення чехів. Голова з'їзду вітає українців і білорусів, котрі уперте беруть участь на слав'янському студентському з'їзді.

Далі з'їзд вітали чех—Тіжек і великорос — Ефімовський „отъ бѣлокаменной Москвы“. Надзвичайно чудову промогу од імени української секції сказав Василь Струк. Цітуємо її позмозі, як коротеньку декларацію українського студентства.

„Шановне товариство! Від імени української секції з'їзду славянського поступового студентства сердечно дякую панові д-ру Брошові, голові славного міста Праги, а також чешським товаришам за щирий привіт.

Українська секція, що складається з делегатів українського поступового студентства з української метрополії, Київа, Харькова, Одеси, Львова, Чернівців, Петербурга, Москви, Дорпату, Відня і Праги—од імени товаришів українців, що уповноважили їх на з'їзд, сердешно вітає всіх братів-славян і дуже дякує славутій раді празьких міст і її посадникові за те, що дали для неї можливість заманіфестувати з отсього історичного місця старославної ратуші празької, що український народ від Карпатів аж по Кавказ почуває себе одноцільним, культурно самостійним та рівноправним славянським народом.

Тридцять милійонів числить український народ, однак є ще політики і псевдоучені, котрі не хотять признати цього такого великого і такого надійного народа з великим минулим і великою будучностю.

Своєю присутністю оттут маніфестують однак згадані заступники молодої інтеліґенції українського народа із всіх центрів України, що український народ живе, розвивається і, не вважаючи на всі утиски, перемогти себе не дав і не дасться. Бо український народ йде під прапором вселюдського поступу, що проповідує рівноправність і рівноцінність, свободу і культурну самостійність всім народам і братерство всім людям.

Отсей то вселюдський поступ переможе, бо він перемогти мусить імперіалізм і шовінізм державних націй та вибоpе для кожного чи то славянського, чи иншого, право на самостійне культурне самоозначення (самоопреділення, автономію).

Носителем ідеалу вселюдського поступу є цілий український народ, бо є це народ працюючого люду, бо весь наш народ знає, що лиш вселюдський поступ зможе дати йому його людські права.

І тому то так численно приїхали сюди до Праги заступники молодої інтеліґенції української, бо кликано їх во імя того то вселюдського поступу. Не через те вони приїхали, що кликали їх славяне, але через те, що кликали їх люде вселюдського поступу, що хотять працювати в напрямі скріплення ідеї вселюдського поступу помежи славянськими народами, і цею то дрібною культурною працею усунути перешкоди для культурного зближування і ознайомлення славянських народів, на користь цілому людству, якого частиною є славянські народи.—Най праця така видасть найкращі успіхи“.

Велике також враження зробила промова студ. з Петрограду Обуховського, представника білоруського студентства. Чудовою чисто народньою білоруською мовою він росказує про болі і страждання 8 милійонного білоруського люду. Польська шляхта і місцеві урядовці спільними силами гнетуть білорусів. Загляньте у віленський музей і ви побачите там не одну купу старовинних рукописів, що розповідають історію того народу. Більш шестидесяти пяти літ вже минуло, як прокинувся від довгої лєтаргії білоруський народ, прокинувся дякуючи студентській молоді. Од імени молоді того страдника—люду, од імени білоруської газети „Наша Нива“ він вітає учасників з'їзду.

Студент Павлюк од словаків нагадує, що золота Прага завсігди була колискою славянського єднання. З'їзд славянського студентства може тільки реалізувать старі славянські традіції, виголошені Коляром—широкий гуманізм є єдиний ґрунт славянського єднання.

З надзвичайним почуттям і темпераментом промовляють далі болгари, серби, словінці, хорвати. З тугою та з сльозами в голосі представник лужицьких сербів безнадійно скаржиться братам-славянам на тяжку недолю, що спіткала його бідолашний народ. Немає в лужан ні університету, ні середньої школи. А нижча є найкращий спосіб германізації лужицьких славян.

Надзвичайний підйом настрію робить своєю промовою проф. української літератури в львівському університеті, посол до віденського парламенту і почесний голова української секції з'їзду, Ол. Колесса. Майже після кожної передишки його промову переривають дружні оплески всього зібрання. Шановний професор об'єднав своєю промовою весь з'їзд, утворив справді настрій товариської солідарности. Вкінець загасив ту іскру національної зневаги і ворожнечі, що навіть прогресівне студенство часом не може її придушить.

„Радо стаю перед вами мої приятелі—говорив шановний професор. Радо стаю серед тої атмосфери, осіяної ідеальними змаганнями далекими од холодної буденщини з холодними політичними комбінаціями. В своїх працях і змаганнях ви, товариші, руководитесь одним ідеалом правди і справедливости. Бажаю вам, щоб той ідеал на протязі всього життя світив вам, як той поетичний бриліянт, „що світить серед ночі світлом сонця, набраним за дня!“... Вітаючи вас, молоді приятелі, звертаюсь передо всім до молодіжі чешської, нагадуючи з почуттям вдячности, як ви радо привітали нашу молодіж, коли в скрутний час для української науки наше студентство мусіло покинуть львівський університет і шукать притулку в инших університетах.

З сердешним зворушенням вітаю найріднішу мені українську молодь по сей і по той бік кордону, що явилась в поважнім числі 25 делегатів з усього простору, заселеного українською людністю. З усіх її історичних центрів політичного і культурного життя. Більшість з вас тут приїзжаєте з тої країни, що недавно ще оросилась кровію борців за політичні і горожанські права, з країни смутку, де злочином було до недавна говорить рідною мовою і признаватись до своєї народности. Вірю, що ви переживаєте найтяжчу годину народньої української історії. І як старинний велетень Антей, що кинутий Гераклом до землі—своєї матери — набірав од неї що раз нової сили, так наш народ в боротьбі за свої права черпав свою животворчу силу з мас українського робітничого люду і певне вийде переможцем із сеї боротьби. Вітаючи представників великоруської і білоруської молоді, висловлюю сімпатії наші до сих народів. Ми з подивом дивимось на культурний розвій великоруського народу. Захоплюємось творами славної великоруської літератури, всіми їх культурними здобутками, пильно слідимо за великою визвольною боротьбою. Щиро бажаємо вам, щоб як найшвидче прийшов той час, коли все у вас по словам Пушкина, склонять голову „подъ сѣнь надежную законовъ“. Радо вітаю вас, представників молоді польської, що самою появою своєю тут на конгресі, провідною думкою котрого є рівноправність народів, пориваєте з старими традіціями історичного гніту і поневолювання і з ясними поглядами звертаєтесь в будущину до ідеалів волі і рівности. Дивлячись на вас, любі товариші, не можу не пригадать поезії Міцкевича, звернутої до Пушкина:

...jako dwa Alpów pokrewne wierzchołki
Ledwie szum słysząc swej nieprzyjaciółki
Chyląc ku sobie podniebne wierzchołki.

Так над історичним проваллям шовінізму і ненависти та ворогування схилиться до себе... Переходячи до програми з'їзду, радо констатую неполітичний характер його і бажаю йому, щоб цей неполітичний характер був твердо видержаний до останньої хвилини його. Тілько при такій умові можна буде гарно обговорити культурні нужди окремо кожного славянського народу і більше часу присвятити тому обговоренню—головної задачі сього з'їзду.

Оглядаючи провідні тенденції цього з'їзду, не можу не зазначить нашої української позиції в національному питанні. Ми не признаємо ні расової політики, ні расової ненависти. Ми ні до якого народу не відносимось вороже. Ми признаємо зо всіми народами рівне право до свобідного життя і культурного розвою: як каже Шіллер—Raum für alle hat die Erde.

Разом з тим ми ставимо на першу чергу улагодження умов життя і порозуміння тих націй, що силою фактів сосідують з собою географично, близькі між собою, мовою і культурою.

За одну з найважнійших цілей сього з'їзду вважаю взаємне пізнання, щоб потім улагодити національні конфлікти і національну ворожнечу. Як нині всякий культурний чоловік з острахом дивиться на середні віки, на ту боротьбу за релігійні почування, яку припечатано людською кровію, а якої свідком був особливо чешський нарід, так колись наші внуки—правнуки будуть з острахом згадувать про національну боротьбу, про ті національні конфлікти, які спиняють культурний розвій инших народів.

Найвидатніший член першого поступового славянського товариства Кирило-Мефодієвського Братства Тарас Гр. Шевченко висловив бажання, щоб *„усі славяне* стали добрими братами і синами сонця правди!“. Слова ці не стратили і до нині свого значіння, лишень відповідно до наших нинішніх бажаннь та ідеалів мусимо їх змінить ось як: щоб *усі народи* стали добрими братами і синами сонця правди.

Одною з основних провідних ідей сього з'їзду є поступ і свобода. Свобода і поступ се той вогонь Прометея, вогонь вложений в серце чоловіка, що веде його до кращого життя і культури. Ціль тих домагань гарно висловлена українським поетом Франком.

В поезії до Драгоманова, одного з найвидатніших провідників нашого народу він пише: щоб труд й життя до людскости скарбниці, до поступу будови докладати, добра собі в добрі усіх шукати.

Кінчу тим окликом, окликом, що показує спосіб як найкраще здійснити наші, браття славяне, бажання досягти цілей з'їзду, окликом, що вибито на печаті першого поступового славянського товариства Кирилло-Мефодієвського Братства:

„І уразумієте істину і істина свободить ви!“

Пізнаєте правду, і через правду і знання дійдете до свободи рідного народу“!

На промову професора навіть далеко не прогресівний дальший промовець не знайшовсь нічого кращого сказать, як тілько те, що польське і українське студенство повинно разом боротись з гнобителями своїх народів, хто б вони не були.

Далі з'їзд заслухав цілий ряд привітань між иншим од проф. Грушевського, од проф. Сумцова, од проф. Массарика, од проф. Ад. Черного, од проф. Карєєва і т. ин.

Після зборів старости і секретаря управи міста показували студентам ратушу і всі її історичні пам'ятники.

Про враження од перших хвилин з'їзду до другого разу.

Віктор Піснячевський.

Прага,
26 іюня 1908 р.

З газет та журналів.

З телеграми нашого кореспондента читачі „Ради“ довідаються сьогодні про те, що Січинського засуджено до шибениці. Знаючи тих особ, що мали судити Січинського, українське громадянство вже наперед бачило, який буде присуд. Але не вважаючи на це, українське „Діло“ за день до суду звернулось на своїх сторінках до суддів-поляків з доброю порадою серіозно зважити своє становище і не піддаватись національній пристрасті. Статя „Діла“—„Перед розправою Січинського“—откриває ту безодню національної ворожнечі між двома народами, до якої свідомо йдуть представники польської шляхти. Як відомо оборонці Січинського домагалися, щоб судив його не львівський польський суд, а якийсь инший, позальвівський. Польські урядовці добилися таки того, що це прохання оборонців Січинського одкинуто і обвинуваченого оддано в руки його політичних ворогів — суддів. Констатуючи цей факт з спокійною громадянською совістю, „Діло“ каже, що не вина українського громадянства за те, що так сталося. „Ми робили все можливе, щоб тільки одняти в суді над Січинським той характер польсько-української політичної розправи, в якій польська сторона виступає судією в своїй властній справі. Не ми винні тому, що вся польська суспільність—про виїмки знаємо, але вони не мають рішаючого політичного значіня—зараз по вбивстві Потоцького оповістила те вбивство справою цілої польської нації, солідаризуючися тим самим з цілим протиукраїнським режімом пок. намісника; не ми винні тому, що рішаючі в краю судові і політичні круги доклали всіх сил, щоб тільки не допустити до того, щоб суд над Січинським дістався в руки третього чинника, невмішаного в польсько-українську боротьбу і тим самим здібного до безсторонности, сеї найпершої умови справжнього виміру справедливости.

Коли-ж поляки постаралися про те, щоб суд над Січинським достався в їх руки, то й на них падає вся відповідальність за те, як скінчиться розправа. А та відповідальність безмежно велика, просто страшна своєю безмежністю. Чоловік забив чоловіка... І власне через те, що насильне одібрання життя в свого ближнього таким жахом переймає людську істоту, судді Січинського мусять мати здібність відчути, зрозуміти і оцінити ту трагедію, яка мусіла розігратися в душі Січинського, доки він рішився піти на таке діло.

Побіч тої психіки обвинуваченого треба зрозуміти також те, чого вчить нас історія, а саме, що політичний терор з низу ніколи не є явищем, яке не має звязку з політично-супільними відносинами, тільки як раз все є наслідком тих відносин. І тому „треба карати руку, а не сліпий меч“, треба полагоджувати ті відносини, а не нищити на осліп того, хто впав жертвою тих відносин.

Ми знаємо, як тяжко все те зрозуміти і відчути суддям-полякам, як тяжко їм признати, що під їх правлінням діється українському народові кривда. А з другого боку, як легко стати на тім становищі, на якому стала польська русиноїдна преса, маючи в руках убійника „єдиного представника польської державної власти“ та букву карного закона на своїй стороні, виконати на нім законну помсту.

І тому, що все те ми знаємо, старалися ми всіми силами відвернути сю важку пробу від членів польської суспільности. Але сталося не по нашому, тільки по їхньому: вони хотіли мати суд над Січинським у своїх руках і їх воля сповнилася. Тепер від них залежить, чи вони зрозуміють ту важку відповідальність, яка лягла на них і чи зуміють піднестися на таку висоту, яка потрібна, щоб сповнити як слід обовязок супроти тої відповідальности.

А ся відповідальність тим більша, *що від висліду завтрішної розправи залежить у великій—хто знає, чи не в рішаючій—мірі, як уложаться польсько-українські відносини в нашім краю на будуче.* Нема нічого хибнійшого, як дивитися на справи суспільного значіня виключно з правнокарного становища. *Справа Січинського*, хоч що-до форми є справою правно-карною, то своїм змістом *сягає глибоко в політичні і суспільні відносини нашого краю.* І тому власне ми від 12 квітня с. р. аж до нинішнього дня старалися з повним спокоєм вияснювати політичний і суспільний підклад сеї справи.

Зрештою ми є в тім приємнім положенню, що можемо покликатися на свідоцтво чоловіка, який займає визначне становище серед польської суспільности—на професора краківського університету і голову краківської Академії Наук гр. Станислава Тарновського, заслуженого історика літератури, члена краєвого сейму, творця політичної доктрини тої партії, до якої зачисляв себе пок. гр. Потоцький. Як відомо, в посмертній згадці, присвяченій гр. Потоцькому, він написав: „Недавно тому женщину за замах на ген. Скалона, наші польські суди признали невинною. І нині часописи російські і українські мають право кидати нам в очі оправдання п-ні Добродзіцької, а ми не можемо їм відповісти, що говорять неправду“.

Проф. Тарновський закликає своїх соплеменників бути послідовними й обережними.

„Знаючи настрій польського загалу, членами котрого є завтрішні судді, не можемо мати ніяких надій, не можемо піддаватися ніяким ілюзіям. Але ми бажали б, щоб завтрішній день суду не перемінився в день політичної помсти пануючого народу над поневоленим, щоб історія не зачислила його до найтемніщих днів в польсько-українських відносинах“...

Як уже тепер знаємо цей розумний, цілком об'єктивний голос української преси не знайшов собі відгуку на лавах польських судців. І це велика шкода не тільки для українців, а й для самих поляків...

Державна Дума.

(Засідання дев'яносто третє, 16 іюня). *).

Денне засідання Державної Думи кінчається повідомленням списка осіб, яких обрано в комісію згоди в справі суперечок що до будівлі нових панцирників. В комісію обрано: Маркова 2 (прав.), Балашова (прав.), Гучкова (окт.), Звегінцева (окт.), Бодянського (к.-д.) і Розанова (с.-д.).

Засідання закривається в 4 год.

Вечірнє засідання.

Вечірнє засідання починається в 9 год. вечора.

Обмірковано й ухвалено два законопроекти: 1) про асігновку 92.097.590 карб. на побільшення матеріяльної части війська і збудування помешканнів для військових потреб. Докладував гр. Володимир Бобринський.

Пропозіцію к.д. фракції про зменшення кредіта на 6.000.000 карб. одкинуто.

Законопроект принято з побажанням про побільшення строку учебного стріляння і про збудування в осередку Росії другого трубочного заводу.

2) Про асігновку 43.500 карбов. на досліди стратегичних шляхів в західній країні. Докладував—Замисловський.

*) Початок засідання див. вчорашн. число „Ради“—„Останні вісти“.

Відгуки парламентського життя.

> На аудієнції в Царському селі Хомяков, крім звідомлення про біжучі справи, дасть пояснення в справі розглянутої вже частини роспису.

> Октябрісти незадоволені з діяльности комісії згоди, бо голоси правих мають перевагу, і постанова Думи може бути зміненою.

> 28 селянських депутатів подали Хомякову таку заяву: „При обміркуванні Думою питання про позичку, депутат Андрійчук заявив: „від імени селян заявляю, що позичка нам потрібна“... Селяне далі запевняють, що вони не давали Андрійчукові уповноваженнів на таку заяву.

> Хомяков в розмозі з кореспондентом „К. В.“ заявив, що згода з Радою в справі збудування панцирників неможлива. Дума не відступиться від своєї попередньої постанови.

> Праві знімають питання, щоб було призначено субсідії тим, що потерпіли від терористичних вчинків, заподіяних євреями, з коштів єврейських громадських капіталів.

> На нараді де-яких депутатів і членів Державної Ради обмірковувалося питання про реформу сената. Нарада спинилась на такій пропозиції, щоб кандідатів на сенаторів було представлено по двох списках —сената і міністра юстиції. „Первоприсутствующій“ повинен мати право доклада Цареві.

> Щегловітов вносить в Думу строчну пропозіцію про придбання острова Голодая для збудування нових великих тюрем.

> В кулуарах Думи Гучков заявив, що сесію буде закінчено 30 іюня.

В комісіях.

> Думська комісія доріг в своєму докладі про з'єднуючу вітку між імперськими і фінляндськими залізницями, зазначає незаконність вчинку міністра доріг Шауфуса, який по-за Думою підчас її сесії випросив Височайшого затвердження обраного їм напрямку залізниці.

> Фінансова комісія Державної Ради викинула з роспису ухвалені Думою 163.000.000 карб. на виплат за серії.

ПО РОСІЇ.

— **Про залізнодорожний союз.** Міністерство доріг розіслало всім начальникам казенних і приватних залізниць циркуляра, в котрому звертає увагу начальників на те, що, не зважаючи на вжиті заходи для знищення так званої „залізнодорожної спілки“, вона істнує й досі. Міністерство довідалось, що спілка має в столицях і значніших городах „організаційні“, а в дрібних пунктах „місцеві“ комітети. Міністерство приказує вжить суворих заходів для знищення цього злочинного товариства і крім того вимагає, щоб начальники доріг доглядали за легальними спілками і товариствами, які заведено по залізницях. (Русь).

— **Загально-славянська художньо-промислова виставка.** 14 іюня в Петербурзі почав свою діяльність комітет загально-славянської художньо-промислової виставки в Росії. Комітет постановив увійти в зносини з громадськими гуртками, котрі будуть улаштовувать подібні виставки. Крім того комітет рішив оповістить, що він не має на меті монополізувати свої права, а бажає спорядить виставку по згоді зо всіми гуртками російсько-славянського громадянства. (Рѣчь).

— **Північно-донецька залізниця.** Французькі капіталісти, котрі беруть участь в будованні північно-донецької залізниці, вимагають, щоб голова правління і шість директорів товариства обовязково були французькі підданці. (Нов. Вр.).

— **На петербурзьких учительських курсах.** 13 іюня підчас лекції Генкеля счинився маленький інцідент з учителькою-черницею. Коли черниця почула теорію Дарвіна, котру викладав лектор перед слухачами, то вона демонстративно вийшла з курсів і потребувала, щоб її виключили з списка курсисток. „Я помилилась в напрямку курсів. Я думала про чисту науку, а тут на тобі... така спокуса... я не можу“, сказала черниця і істерично росплакалась. 14 іюня вона знову прийшла до секретаря і сповкійно заявила, що вона буде й далі слухати лекції і просила знищить її попередню заяву. Адміністрація курсів організує цілу низку екскурсій для учителів в пулківську обсерваторію, ботаничний сад, ермітаж, рухомий музей і ин. (Русь).

— **Заклик до доносів.** В московському брудному листкові „Русская Земля“ надруковано таку оповістку: „Ті духовні особи, що були 6 іюня на курському вакзалі на панахиді по архиєпіскопу Нікону і котрі можуть ствердити, що де-які сінодальні півчі стояли в шапках, тоді як духовенство в ризах готувалось іти, закликаються доставить свої адреси Д. Є. Новікову: Зацѣпа, М. Дворянская, собств. домъ“.

— **Майбутній урожай.** Через сушу озимина пропала в північній і східній частині віленської губернії; ярина теж кепська. Буде недорід. У вологодській губ. через сильні холода дуже погано росте ярина. В богучарському повіті воронізької губ. з 40 тисяч десятин загальної площи озимини зосталось тільки 15 тисяч; 10 тисяч зовсім кепські, а решту переорано. В бобровському повіті з 60 тисяч дес. озимини зовсім кепської 13 тисяч, погибло і переорано 8 тисяч дес. В землянському повіті озимина надзвичайно погана: 8 тисяч дес. переорано. В воронізькому повіті погибло більш $^2/_3$ всеї озимини. В задонському повіті озимина пізньої сівби зовсім погибла, инша—кепська. Ярина в більшости повітів гарна. У вятській губ. доброї озимини 41 процент, недоброї — 48 проц. і зовсім погибло 11 проц. Ярину ззіли жучки. В казанській губ. холода загрожують ярині; садки погибли від морозів; озимини зовсім погибло 34.000 десятин. В костромській губ. майські морози і сніг сильно попсували хліба. В пермській губ.—теж саме. В самарській і саратовській губ. озимина і ярина зовсім погані. В уфимський губ. озимина гарна; ярина—добра, але дощі і холода псують хліба. (Рѣчь).

— **Хто уповноважив?** В колах журналістів багато балакають про поїздку представників від російської преси на загально-славянський з'їзд у Прагу. Такими представниками явились д.д. Сватковський („Русь“), Федоров („Слово“) і Піленко („Новое Время“). Газета „Утро“ питає, коли відбувались вибори і хто уповноважив цих депутатів бути представниками від російської преси на загально-славянському з'їзді?

— **Становище переселенців.** Депутат Шило одібрав від переселенців, котрі оселились в Усурійському краї, листа: в листі переселенці яскравими фабрами малюють скрутне становище на нових місцях. Землі, котру можна було б оброблять, дуже мало, але і ту, щоб посіять на ній, раніш треба де-кілька разів переорювать і то не такими плугами, з якими приїздять переселенці. Казенна допомога—100 карб.—дуже мала. Тепер становище переселенців дуже скрутне, і вони прохають депутата Шила, щоб він поклопотався в Державній Думі про видачу їм нової позички. (Русь).

— **Робітничі освітні товариства.** За останні два роки в Петербурзі засновано 9 робітничих товариств для самоосвіти. Всіх членів в цих товариствах зараз налічується 3675 душ. Число членів, які акуратно платять свої членські вноски, доходить взагалі 40%, а в окремих випадках це число досягає надзвичайної висоти; так напр., в товаристві „Свѣтъ“ з 532 членів акуратно платять 492 (себ то більш 90%). Місячний бюджет товариств дуже ріжноманітний —від 8—10 карб. до 160 карб. Всі товариства мають бібліотеки; в деяких—більше 1500 томів. Діяльність товариств виявляється перш за все в організації лекцій. Лекції читаються від одного до пяти разів на тиждень; слухачів на них буває від 30—40 до 100—150 і навіть до 330 душ. Лекції читались звичайно серіями по 4—6, і з них складався цілий курс з якої-небудь науки. Такі курси читались по біології, геології, фізіології, хімії, природознавству, про дарвінізм, по історії Росії, загальній історії, по політичній економиці, по історії російської літератури, про робітниче питання і історію робітничого руху, по фінансовому і державному праву і про розвиток капіталізма і великої промисловости. Крім того читались лекції ще на окремі питання,—напр. про холєру, алкоголізм, про трести і т. д. Найбільший інтерес викликали лекції про робітниче питання, про фінанси і державне право і по геології. Ці курси читались в товариствах. Крім лекцій товариства організують для своїх членів екскурсії в музеї, літературні і музичні вечора, танці; при двох товариствах єсть чайні, а одно товариство має завести дві школи. (Русь).

— **Наказ губернатора про газетні оповістки.** Зважаючи на те, що в московських газетах часто друкуються оповістки з пропозіцією всяких послуг часом дуже безглуздих, московський градоначальник звелів, щоб такі оповістки не друкувалися зовсім, особливо ж, коли не зазначається призвіще автора оповістки. (Русск. Слово.).

— **Телеграма од міжнародньої жіночої спілки.** Бувший депутат першої Держ. Думи професор Петражіцький одібрав з Амстердама таку телеграму: „конгрес міжнародньої спілки оборони прав женщин висловлює глибоку прихильність і поважання до професора Льва Осиповича Петражіцького, який був першим оборонцем жіночої справи в першому російському парламенті. Голова міжнародньої спілки оборони прав женщин Сагті Chapman Caff“. (Рѣчь).

— **Відгуки діяльности морського відомства.** Після японської війни засновано було пароходне товариство руських моряків, котре купило на вільготних умовах транспортові пароходи у морського відомства. За ці пароходи товариство підчас війни заплатило дуже великі гроші. Тепер це товариство вже перестало істнувать, а всі його пароходи попродано з торгів за борги. (Русь).

Краєвий переселенський з'їзд у Полтаві.

Краєвий переселенський з'їзд складався з уповноважених од земств полтавського, чернігівського, київського, харківського і катеринославського; од херсонського земства уповноваженого не було, був тільки представник херсонської управи без уповноваження. У з'їзді приймали участь помішник начальника переселенського управління д. Тхоржевський і завідуючий тургайсько-уральським переселенським районом д. Вабель, а також і декілька инших земських служащих (спеціалістів) з зазначених губерній, з правом дорадчого голоса. З'їзд на великий жаль був закритий, через що приходиться писати на підставі тих відомостей, що випадково попали в газети (напр. „Пол. Гол.“). Предсідателем був предсідатель полтавської губ. управи Лизогуб. З'їзд властиво тягся два дні (9 і 10 червня), хоч і закрився 11 червня. З'їзд розглянув доклад полтавської управи, що пояснює історію переселенського руху з Полтавщини і заходи земства допомогти

Історія одного селяхиха.

Еркман Шатріан.

1789 рік.

Частина перша.

Генеральні штати.

I.

Багато людей описували історію великої революції року 1789, коли народ і городяни повстали на панів. Описували ці події люде вчені, мудрі, які дивляться на все зверху. Я старий селянин і буду росказувати тільки про наші селянські справи. Найважніще—добре росказати про свої власні справи, те, що сам бачив на свої власні очі, те вже добре знаєш; і треба з цього користуватися.

Отже перед повстанням було у Фальцбурській окрузі п'ять сел: Вільшберг, Мітельброн, Люцельбург, Гюльтенгаузен та Гацельбург; міщане Вільшберга і Гацельбурга були вільні, а всі инші люде по селах—і чоловіки і жінки були кріпаки і не могли ні вийти, ні виїхати з округи без дозволу судді.

Суддя судив справи в громадському домі; він розбірав і позви всякі про гроші та инше добро, судив і людей за вчинки їх. Він носив шаблю при боці і мав силу навіть на смерть присудити на шибеницю.

У мерії (городська управа), де тепер сторожка, брали людей на муки, коли вони не хотіли признаватись. Пристав і кат так їх мучили там, що аж на майдані чутно було, як вони кричали. А потім у ярмарковий день під старими берестами ставили шибениці і кат вішав їх, стаючи їм на плечі обома ногами.

Під такі часи хіба тільки людину з дуже твердим сердцем могло-б скортіти на якийсь злочинок.

У Фальбурзі була таможенна застава, себ-то:—з кожної фури краму—чи то сукна—чи полотна, чи иншого чого брали мита один злотий, з кожного воза брусів, дошок або иншого лісу—6 грошей; з фури дорогих тканин: оксамиту, шовку, тонкого сукна—30 грошей; за навантаженого коня—2 гроші; за возок овощів—$^1/_2$ гроша; за віз риби—$^1/_3$ злотого; за віз масла, сиру або яєць—6 грошей; за бочку солі—6 грошей; за мірку пшениці або жита—3 гроші; за мірку ячменю або вівса—2 гроші; за пуд заліза—2 гроші; за вола або корову—6 пфенігінв; за теля, свиню або вівцю—2 пфеніги і т. д.

Отже всі люде з Фальцбурга і околишні не могли ні їсти, ні пити, ні одягтись, не оплативши доброго мита Лоренським герцогам.

Опріче того був ще такий податок: всі заїзди, корчми та харчевні у Фальцбурзі та околишних селах мусіли платити Його Вельможности по 6 кварт вина або пива з кожної бочки, що продавалася цілком або на роздріб. А з кожного дому, що продавався або переходив у спадщину, платилося 5 від сотні. І з усякого зерна, що продавалося на базарі: з кожної мірки жита, пшениці, ячменю або вівса платилося мита для Його Вельможности по 1 су (2 к.).

Платилося і за місця на ярмарках. А ярмарків було три на рік: перший на Матвія, другий на Модеста, третій на Галла. Двоє приставів дозорців назначали ціну, скільки платити за кожне місце Його Вельможності.

Було ще мито на базарну вагу: з пуда вовни, муки та иншого краму платилося по одному су; потім усякі штрафи, що до їх присуждав суддя, а правили їх чиновники Його Вельможності на його ж таки користь; надто був ще податок за право годувати свиней жолудями, за випас худоби на стерні, за право рубати дрова; податок з шаповалів та ткачів; була ще велика десятина, а з неї дві третини також йшли на Його Вельможність, а одна третина на церкву, але і з тієї третини Його Вельможність одбірав де-що на себе, бо себе він все ж таки більше любив як церкву.

А тепер, як що хочете знати, яким чином стільки народу опинилося під рукою Його Вельможности з його суддями, совітниками, приставами та прикащиками, то треба вам сказати, що за двісті літ перед тими нещасними часами один Палатинський граф, він же і герцог Баварський і граф Вельденський на імення Жорж-Жан з ласки німецького царя одержав величезні ліси у нашому краї. Та не мав він з них доходу ніякого, бо не було там ні людей, ні шляхів, щоб возити той ліс, ні річок, щоб його сплавляти. Отже почав він оповіщати скрізь по Ельзасі, Лоренні і в Палатині: „всякий, хто до роботи охочий, нехай іде в ті ліса; граф їм дасть землі і буде їм житися, як у Бога за плечима. Він, Жан Вельденський робить це ніби то для слави Божої! Пфальцбург лежить на великому шляху між Францією та Лореною, Вестрихом та Альзесом; всі ремісники і купці, підводчики, ковалі, бондарі, шевці зможуть там добре збувати свій крам; а також слюсарі і кушнірі, кравці та инші знайдуть собі роботу. А що все це робиться для слави Божої, то всі ті, що переселяться до його у Пфальцбург, будуть вільні від усяких одбутків; можуть ставити собі хати та й ліс для того брати дурно! Надто поставить їм граф церкву для проповіді єдиної, простої, чистої віри; поставить їм і школу, щоб могли діти вчитися правдивої віри; бо дитяча душа, се чудовий сад, де можна сіяти дивні рослини, з яких пахощі досягають аж до Бога!“.

Він пообіцяв ще копицю всяких вигод та вольностей і звістка про це поширилась по всій Німеччині. Тай пішов народ юрбою на таке добро та ласку. Почали корчувати, будоватись, обробляти землю. А ліси Жана-Жоржа, які досі не давали ніякого доходу тепер, уже підбились у де-яку ціну!

Тоді той самий Жорж-Жан, граф Вальденський в честь правдивої віри, правди і во славу Божу продав все: і землю, і худобу, і людей герцогові Лоренському Карлові III за чотириста тисяч флоринів.

Більшість людей там була лютеранської віри, бо Жорж-Жан обіцяв, що у Фальцбурзі буде проповідуватись проста і чиста віра, як учив святий Павел і як визнається воно в Аугсбурзі; але, поклавши у кешеню чотириста тисяч флоринів, байдужісінько забув про свою обіцянку. А тимчасом наслідник Карла III, який нікому нічого не обіцяв, послав свого щирого і вірного намістника Дідіє Дателя ласкавим словом нахиляти мешканців Пфальцбурга, щоб переходили на католицтво; ну, а хто не схотів би послухати і держався своєї віри,—той щоб виносився геть, а ні—то виженуть його й заберуть усе майно.

Де-які покорились, а инші, забравши жінок і дітей та де-що з свого добра на підводи, вибрались звідтіля.

Упоравшись таким способом, герцоги почали ганяти своїх „любих і коханих мешканців Пфальцбурга“ на всякі роботи: сипати вали, мурувати двоє воріт з боку Франції та Німеччини з кам'яних брил, копати рови, ставити громадські будинки для суда, церкву, щоб проповідувати віру; а поряд з церквою дім для священика, який буде глядіти своєї парафії і нарешті мурований городський ринок, щоб настановляти і збірати податки. Після того чиновники Його Вельможности настановили закони, податки, мита і відбутки які хотіли; і бідні люде працювали гірко от діда до внука і правнука з 1583 до 1789 на користь герцогів Лоренських і королів Французьких за те, що послухали обіцянок Жоржа-Жана Вельденського, котрий був просто пройдисвіт, яких не мало скрізь на світі.

Герцоги завели у Фальцбурзі скілька цехів, видавши їм патенти. Це були спілки людей однакового ремесла, щоб не допускати сторонніх людей до такої самої роботи; таким чином їм лехче було обдирати народ гуртом, без перешкод.

Вчитися майстерства треба було три, чотирі, а иноді й пять літ; майстрам треба було добре платити, щоб допустили вони в який-небудь цех; а потім, зробивши на показ свою роботу, новий майстер своїм чином вимагав від других челядників так само, як колись вимагали від його.

Не треба думати, що місто було тоді таке саме як тепер. Звичайно, вулиці і кам'яні будинки були такі самі, як тепер, але в той час не було ні одного мальованого дому; всі доми були просто побілені, а вікна і двері в них не величкі і дужні. І під сими низенькими зводами, за мутними шибками вікон видко було кравця, що сидів на столику, підгорнувши під себе

переселенцям,—доклад управи про організацію областного переселенського бюро й смєту видатків на півріччя 1908 р. Особливу увагу звернув з'їзд на другий доклад і смєту. Виявилось, що запомога переселенцям потрібна увесь час, поки вони зовсім не устроються в Сібіру: і тоді, коли тільки збіраються виселятись з свого краю, і тоді, коли ідуть до Сібіру, і на місці поселення, коли почнуть оселятить і заводити хазяйство, увесь час переселенцям потрібна земська допомога. Дома їм треба пояснити, куди найліпше можна переселитись—у яку губернію, чи повіт Сібіру, а то й помогти найвигодніше продати землю, хату і т. и. У дорозі ходокам, що йдуть розвідувать про землі, і переселенцям, що їдуть до Сібіру оселитись, треба помагати, щоб найшвидче без пересадки вони доїхали до Сібіру, щоб мали у дорозі частіше гарячу страву, щоб не стояли на станціях по кілька день і тижнів, як звичайно це буває. В Сібіру треба помогти ходокам вибрати найліпші земельні участки і долі, бо вони сами не зможуть це зробити без помочи людей досвідчених, а переселенцям допомогти оселитить на місті, завести хазяйство, виклопотати з казни позику, росказати, де дешевше купити плуга, скотину і т. и., і т. и. Треба до цього сказати, що вибрати підходящий участок для ходоків—діло трудне, а иноді вони й зовсім не можуть нічого зрозуміти в тих природньо-хазяйственних умовинах, що там істнують. А до того землеотводні роботи там так поставлено, що ходок може роздивитись, або не той участок, що за ним потім буде зачислено, або не в тих межах буває участок нарізано, в яких ходоку його показували,—і тоді переселенцям по приїзді до Сібіру,—хоч плач. Та таки і плачуть!

Для того, щоб допомогти переселенцям і ходокам по всіх стадіях переселення (при виїзді з дому, шукати землі, у дорозі і у самому Сібіру), полтавське земство рішило організувати на місті в губернії губ. переселенське бюро, яке з землеустроїтельними комісіями роз'ясняло б людности про кращі місця Сібіру, організувало б хазяйські і переселенські партії і ростовмачувало б кожному з охочих переселитись, яке це діло трудне і скільки треба грошей, що з собою брати (які речі) і т. и. Для запомоги ходокам і переселенцям у дорозі і на місті поселення земство організувало переселенську агентуру—одні з агентів повинні постійно жити в губерніях Сібіру, зачисляти за земством ліпші участки земельні, допомагать переселенцям, а другі повинні їхати з ходоками і переселенцями з дому і рідного краю до Сібіру. Полтавське земство й організувало таку в Сібіру агентуру у протязі 1907 і 1908 р., а на 1908 р. встановило губерське переселенське бюро. Але як це діло організувати одній губернії трудно, особливо коли іде багато переселенців з сумежних губерній, то полтавська губ. управа, відповідно постанові харківського переселенського з'їзду 3 жовтня 1907 р. і рішила робити це діло укупі з сусідами—земствами і встановити областну (краєву) переселенську організацію і краєве при ній переселенське бюро.

Обміркувавши цей доклад, з'їзд рішив признати бажаним: 1) об'єднання південних губерських земств в справі допомоги переселенському ділу; 2) об'єднання діяльности земств і землеустроїтельних комісій в губерніях, на місті вихода переселенців. Таким чином склалась краєва переселенська організація. В склад її, по думці з'їзда, повинні увіходити уповноважені земських зібрань і непремінні члени губерських землеустроїтельних комісій (з рішаючим голосом). Областне (краєве) переселенське бюро повинно бути при полтавській губ. земській управі; воно складається з предсідателя полтавської губерської управи, члена-завідуючого переселенським ділом і завідующого бюро, якого призначає предсідатель губ. управи. Смєту на півріччя 1908 р. було намічено в сумі 36.810 карб., але потім скорочено до 31.400 карб., бо херсонське земство на цей рік нічого не асігнувало, а инші земства менше призначили грошей, ніж потрібно для їх губерній. Полтавське земство призначило на областну (краєву) переселенську організацію—14.000 карб., харківське—6000 карб., чернігівське—5-6 тисяч карб., київське і катеринославське по 4000 карб., а всього 33—34 тисячі карб. Головні росходи призначено такі: на удержання областного (краєвого) бюро в Полтаві призначено 5.500 карб., на удержання агентури в Тургайсько-Уральськім районі 3.800 карб., Акмолінському—2.720 карб., Алтайському 1.500 карб., Єнісейсько-Іркутському 1.150 карб., Амурському 4.500 карб., Приморському 1.250 карб., Семиріченському 5.100 карб. На удержання агентів „по передвиженію" (для запомоги ходокам і переселенцям у дорозі) призначено 1.500 карб., підйомних та инших 2000 карб. Проект полтавської управи про організацію агентури в Семипалатинській обл. і про організацію агентури „по передвиженію" у Київі і Челябинську з'їздом одкинуто. Опріч того було рішено видавати з 1 липня с. р. на кошт краєвої переселенської організації „Извѣстія областной переселенческой организаціи", на що призначено 1000 карб. Видання це повинно бути приблизно двохтижневим (20—25 №№ в год) і внходити тоді, коли набереться відповідний матеріял. Воно виходитиме під редакцією предсідателя губ. земської управи д. Лізогуба. При кінці з'їзду було розглянуто питання про земельний фонд колонізаційний і про росполог його. З приводу сього питання з'їзд перше всього між иншим висловився за те, щоб частина фонда лишилась в руках головного переселенського управління, щоб наділити землею самовольців-переселенців, які прибули до Сібіру з семьями. Самий земельний фонд, що має поступити од переселенського управління до краєвої організації в осени сього року, з'їзд рішив роспреділити на зібрання земських уповноважених у серпні, відповідно грошовим внескам губерських земств на областну (краєву) організацію. На з'їзді ж намічались прінціпи роспологу земельного фонду на будучий 1910 рік, але рішено, щоб це питання попереду передати для обміркування губ. переселенським бюро і повітовим земським управам укупі з землеустроїтельними комісіями, а потім щоб уваги їх областне бюро звело до купи і представило на розгляд краєвого переселенського з'їзду у серпні сього року.

Ось у що вилилась праця другого краєвого переселенського з'їзду і в той же самий час і першого по практичним завданням і з участю земських уповноважених од південних земств спеціально для цього діла. Праця з'їзду, як могли помітити читачі, мала цілком практичний характер, переважно організаційний. У що вилється діяльність першої краєвої земської організації, що має не тільки практичні завдання, але й бюджет, побачимо потім.

Х.

ПО УКРАІНІ.

У Київі. Помилування. 9 сього іюня п. київський губернатор дістав з правительствующого сенату укази, за №№ 6520 і 6541, про те, що 18 апріля сього року Височайше помилувано селян с. Романівки, сквирського пов., Івана Деркача і с. Ольхівця, канівського пов., Юхима Задераку. Обоїх засуджено було київською судовою палатою: Деркача 2 октября торік—до тюрми на 1 рік 4 міс., з позбавленням прав і наслідками по 58 [1] і [2] ст. карн. зак.,—за те, що він городовим у Василькові, при виконанні службових обовязків, в роздратуванні тяжко поранив (?); а Задираку 26 января торік засуджено було до тюрми на 3 роки 6 міс.—за знасилування 14-літньої дівчини.

Новий начальник київського сискного виділу. За начальника сискного виділу при київській городській поліції замісць Асланова назначається скарбник городської поліції Любченко. Пильнувати ж за діяльністю сискного виділу доручено помішникові поліцмейстера Машірові.

До старих подій в університеті. Студентів київського університету, увільнених за торішні ноябрські події, назад в університет прийматимуть сього року в-осени тільки після того, як будуть вільні місця після новаків.

Статистика переселенського руху на Київщині. В числі 112 „Ради" подавались відомости про те, скільки пішло з Київщини селян на переселення в першу чергу—з 10 до 25 марта сього року. Тепер київське губернське присутствіе в справах селянських звело рахунки й про другу чергу—з 28 марта до 12 апріля. З останніх рахунків видно, що в другу чергу переселилось з Київщини: в приморську область—362 семьї, що складаються з 2.681 души, і в амурську—95 семей, з 615 душ. Опріч того з радомисльського пов. переселилось в томську губ. 45 семей з 229 душ, які похопились спродати майно на старих гніздах і не могли чекати своєї черги. Усього ж у другу чергу переселилось 502 семьї, що мали 3.595 душ, а разом з переселенцями першої черги—1.336 семей або 8.872 душі.

З Київщини. Пожежа в економії. 7 іюня, в 11 год. уночі, в м-ку Обухові київського пов., в економії кн. Горчакова счинилась пожежа. Згоріло два деревяні великі хліви, в яких, між иншим, стояли робочі економичеські коні. 11 коней погибло в огні. Пожежа сталась од підпалу. Запідозрено в підпалі місцевого селянина Луку Захарченка. (Кіевл.).

Арешт. В Звенигородці 12 іюня після пильного трусу заарештовано письмоводителя мирового судді 1 участку д. Коваля. Є чутка, ніби-то у його знайдено якісь компромітуючі папери.

(К. В.).

З Волині. Крадіжка в костьолі. В м-ку Кодні, житомірського пов., 15 іюня, в 4 год. уранці, місцевий ксьондз Хащинський пішов у костьол, щоб одслужить заутреню, і тут примітив, що десь не стало кружки з грішми. Зараз було про це повідомлено поліцію. Та волосному касірові Венедиктові Мельничуку швидко вдалось затримати злодія: це був міщанин присіл. Ружек—В. Ковальський. Він сам по совісти признався й сказав, що в кружці було тільки 5 карб. 40 коп., але при йому знайдено всього 4 карб. 50 коп. Про це написано протокола і злодія одправлено до пристава 5 стану житомірського пов.

(В. В.).

З Поділля. Пограбування почти. Вночі проти 11 іюня в с. Женишківцях, летичівського пов., зроблено спробу пограбувать місцеву почту. Проламавши стіну, грабіжники витаскали на двір маленьку скриньку й потім хотіли ще витаскати і велику, де думка була в їх знайти силу грошей. Але розбужені стуком та шумом начальник почти й почтальон заходились стріляти на грабіжників і вони втекли, нічого не захопивши з собою.

(К. В.).

З Полтавщини. Вислання „порочних". За торік усього з сільських місцевостів Полтавщини вислано аж 500 чоловіка „порочних", з яких коштами сільських громад одправлено тільки 91 і видатків на кожного висланця припало по 16 карб., а то все за допомогою земства.

Зменшення школярів у гадяцькому пов. По всіх земських школах гадяцького пов. на 1 января 1907 року було 4.951 школяр, а вже на 1 января сього року—4.786 душ, себ-то за рік школярів поменшало на 165 душ. Протягом року вибуло тих, що скінчили науку,—522, до скінчення науки—1.330 душ, коло 1/2 всіх школярів.

(Г. Г. Зем.).

За овражки. Торік гадяцьке повітове земство видало награди за винищення овражків на 162 карб. 32 коп., платючи по 1/2 коп. за одного. Усього було за рік вигублено 32.464 штуки.

(Г. Г. Зем.).

Град. В с. Велика-Павлівка, зіньківського пов., 10 іюня увечері пройшла страшенна гроза з градом, що був завбільшки з куряче яйце. Шкоди од цієї грози нароблено багато.

(Од власн. кор.).

Арешт. В Лубнях 16 іюня заарештовано й одправлено в тюрму студента Дунаевського. В якій справі його обвинувачують—напевно ще невідомо.

(Од власн. кор.).

З Херсонщини. „Истинно-русскіе" в Одесі. Орган Коновніцина „За Царя и Родину", повідомляє, що одеський „союзъ русскаго народа" виключив з поміж своїх членів трьох, з яких двоє попались в агітації та провокації, а третій—в ростраті робітничих артільних грошей та недоплаті заробітку „союзникам"-робітникам, примушуючи їх тимчасом росписуватись, що вони одержали гроші всі. Тепер же цих всіх трьох виключених „союзників" прийнято членами в нову спілку Михаїла Архангела. Ця спілка Михаїла Архангела здебільшого комплектується служащими в лікарні та на бойні й инших муніціпальних інституцій, персонал яких, одколи в Одесі виник „истинно-русскій" муніціпалітет, стоїть в „союзѣ р. н."

Через темноту. Нещодавно в Миколаїві скоїлась ось яка подія з заробітчанами. Прибуло туди шукати заробітків 20 селян з Полтавщини. Недалеко од вокзалу їх стрів якийсь добре одягнений невідомий чоловік.

— Наймаєтесь?—питає.

— Наймаємося!—одповідають вони.

— Оце й добре!—зрадів невідомий,—Мені треба вас в економію, коло Варваровки. Плата поденна така: человікові—1 карб., а жінці—по 60 коп. Згоджуєтесь?

Селяне само собою згоджуються зараз, бо такої ж ціни вони ніколи не брали.

— Тільки в мене такий звичай, щоб давати залогу по 2 карб. з душі,—додав тоді невідомий.

Селяне й на це пристали і зараз дали йому залоги.

Невідомий тоді повів їх дорогою до Варваровки.

— Ви йдіть собі, а я ось забіжу в крамницю купити цигарок,—сказав він і пішов.

Селяне мабуть з годину ждали його; а він так і не прийшов. Тоді тільки вони догадались, що він утік з їх 40 карб.

(Од власн. кор.).

Убивці семьї Островських.

Аж нарешті таки удалося викрити убивців семьї Островських у Київі. Свого часу ця подія зробила страшенне враження на киян.

Як відомо, душогубство це сталося вночі проти 24 января торік на розі Караваївської й М.-Благовіщенської вулиць, в д. № 88. Тоді убито було пять душ: самого Олександра Островського, 54 літ, його жінку Маргариту, 44 літ, кравчиху Горпину Утвенкову, 39 літ, наймичку Ликерю Марченкову, 20 літ, і студента Володимира Бирюкова, 24 літ, що частенько бував в Островських і зайшов до їх 23 января, коло 7 год. увечері. Злочин цей викрив дворник Бирюкових, що коло 1 год. вночі прийшов був за студентом. Трупи убитих лежали в ріжних кімнатах, звязані за руки й ноги. Островського, його жінку, кравчиху й Бирюкова було заколото, видимо кинжалом або тонким ножем; а наймичку Ликерю Марченкову, вагітну на 8 місяці, було зарізано. Душогубство було зроблено з метою грабунку. Розбійники думали забрати де-кілька тисяч карб., які Островський мав дістать за проданий ним будинок в провінції. Але, як виявилося потім, продажа будинку трохи загаялась і в день убивства Островський мав не більше 180 карб.,—місячна плата за службу на південно-західних залізницях. Ці гроші й забрали грабіжники, захопивши з собою ще де-які золоті речі.

Справою цією дуже зацікавилося багато приватних людей, які запропонували себе тайній поліції для збірання агентурних відомостів, та ніяких майже матеріялів для розслідування цього душогубства не лишилось, а д. Рудий, який завідував тоді київським сискним оддїлом, не зумів зразу направити розслідування справи як слід, а тільки заплутав справу.

Коли київським сискним оддїлом завідував відомий д. Асланов, то йому один приватний агент передав де-які відомости про вбивство Островських, але Асланов не звернув на ці відомости уваги. Після одставки Асланова цей самий агент передав свої відомости Красовському, який тепер тимчасово став завідувати сискним виділом. Красовський звернув увагу на ці відомости і тепер зібрав при допомозі цього агента сирий, але дуже цікавий матеріял, який дає змогу позивати убивців семьї Островського.

Здобутий матеріял так малює страшну картину душогубства. Задумав це злочинство якийсь Сохацький, що колись був домовим шевцем у Островських, коли вони жили в Смілі; він знав, що Островський продав свій будинок і гроші держить при собі. Проживаючи в Київі, Сохацький познайомився з Миколою Агафоновим, жителем присілка Мишеловки (коло Китаїва); цей то Агафонов і був організатором шайки, куди увійшли, крім Сохацького, Вишняк, він же Решетилів, Гр. Звєрьов та Ів. Шейнич. З них Агафонов та Вишняк тепер сидять в київській тюрмі, приговорені до каторги на 20 років за напад в Червоному трахтирі; Сохацький сидить за кражу в черкаській тюрмі; Гр. Звєрев сидить в лубенській тюрмі і тільки Ів. Шейнич до останніх часів був на волі і жив у Київі.

23 января після 7 год. вечора Агафонов на чолі своєї шайки появився на розі Караваївської та Мар.-Благовіщенської вулиць, виглядаючи зручної хвилини, щоб увійти в кватирю Островських. Тут розбійники умовились, що Сохацький, якого Островські знають в лице, буде стерегти. Вибравши зручну хвилину, розбійники без перешкод увійшли в кватирю Островських через чорний ход, який не був тоді запертий.

Відомостями, що Агафонов видимо брав участь в цьому убивстві та де-яким иншим матеріялом з'умів скористуватися д-ій Красовський, який склав такий план. Агента сискної поліції, закованого в ручні й ножні кайдани, як злочинця, було доставлено в київську тюрму і посажено в одну камеру з Агафоновим під іменем відомого в Полтавщині розбійника Гр. Савина.

Про Савина Агафонов та инші каторжники чули і зразу ж почали виявляти пошану до нього. Новий в'язень росказав про де-які нові цікаві справи свої та инших і між иншим сказав, що його пересилають в черкаську тюрму, звідки він думає втікти при допомозі знайомого Омеляна, який сидить там під призвіщем Сохацького і здається „попався" з якоюсь каблучкою. Ця звістка зробила на Миколу Агафонова сильне враження; він розбудив свого брата Олександра Агафонова і повідомив його про це, а сам росказав агентові, що він з Сохацьким брав участь в

ноги, і кроїв або шив, або ж ткача за роботою, шо снував човником у темному кутку.

Салдати міського гарнизону, у великих трьох-кутних брилях, в подертих білих кафтанах, довгих аж до пьят, були мабуть найнещасніші за всіх. Їх годували раз у день. Їхні старости і капювари ходили від хати до хати і жебрали всяких недоїдків для цих нещасних обірванців. І таке діялось навіть за скілька літ перед революцією.

Та й сам народ був обдертий і знищений до краю; одна одежина переходила у спадщину від бабки до внуки, чоботи від діда до внука.

Улиці не були бурковані, уночі не світила ні одна лихтарня, на покрівлях домів не було ринв, вікна з вибитими шибками так і стояли по двадцять літ, заліплені папером. І серед таких злиднів проходив суддя в чорній кереї і підіймався по сходах мерії (міської управи), похожали молоді офіцерики з дворян у трьохкутних брилях та білих мундирах, з шаблями через плечі, юрбами швендяли капуцини з довгими, брудними бородами, з червоними носами, у вовняних рясах, надітих на голе тіло,—і проходили у манастир, де тепер замісць його вища школа... Все це стоїть у мене перед очима, неначе б учора бачив, і я кажу сам собі:—„яке щастя для всіх нас бідних, що настала нарешті революція, а особливо для нас селян". Тяжкі були злидні у городах, ну, а що вже було по селах, то й уявити собі трудно. Бо селяне несли ті самі тягарі, що і городяни, та поверх того ще й багато инших. У кожному селі в Лорені був панський, або манастирський двір; найкращі землі належали до того двору, а найгірші до селян.

І нещасні селяне не мали навіть права сіяти на своїх землях, що самі хотіли; луга мусіли стояти лугами, а орана земля—для оранки. Бо коли б селянин робоче поле повернув на луг, тоді для священика пропала б десята часть відсипного; коли б селянин заорав луг, то зменшився б випас для пана, а коли б він засіяв конюшиною (клевером) пар, то панська або попівська череда випасла б йому все чисто. На селянській землі були сади, але запродавали їх що-року пан або священик на свою користь; і селянин не тільки не мав права зрубати дерево, але мусів навіть садити нове, як котре всихало. А тимчасом тінь од дерев шкодила тому, що сіяв селянин, орати між деревами було трудно, щоб не зачепити коріння, а коли збірали садовину, то толочили його засівки і багато шкоди йому робили.

Опріче того було право полювання: пан міг у всякій порі ганяти по полях і пашнях і толочити хліб, а селянинові не можна було вбити ні одної дичини навіть на власному полі; за се його могли заслати на галери. *)

Пани і духовенство мали право вигонити на громадські пасовиська свою худобу за цілу годину ранійше селянської. Селянська худоба, значить, мала тільки недопаски і через те марніла.

Надто духовенство і пани мали право держати голубів, і ті голуби хмарами насідали на селянські поля і мусіли селяне удвоє сіяти і гороху, і конопель, щоб можна було щось і собі зібрати.

За всім тим кожний хазяїн мусів достачити панові пятнадцять мірок вівса, десятеро курчят і півкопи яєць. Ще мусів і одробити йому три дні за себе і по три дні за кожного сина і робітника, та ще три дні за коня або за підводу. Він мусів по панському дзвонику йти косити луг перед панським домом, сушити та горнути сіно у копи, або складати на сінищі, а коли опізнявся, то платив пять грошей штрафу. Мусів возити панові камінь і ліс для всякої роботи у дворі. А за робочий день пан давав йому на харч скибку хліба і головку часнику.

От-така у нас була панщина.

Я ще нічого не сказав про панську піч, про панський млин, про панський гніт для винограду, де все село мусіло пекти хліб і молоти зерно і давити виноград, розуміється не дурно, а за гроші; я ще не згадав про ката, на якого йшли всі шкури з дохлої худоби; а що найважніще—я не сказав про десятину—найгірше лихо наше: одинадцятий сніп селянин мусів оддавати священикові, наче б і без того він мало давав на всяких манахів, капуцинів та инших всяких прошаків; коли б я почав говорити про всі ті тягари, що лежали на селянах, то й кінця краю їм не найшов би.

Можна було сказати, що пани і манахи вишукували всяких способів, щоб знищити зовсім всіх селян.

Та на цьому ще не край.

Поки наша країна була під владою герцогів,—всі ті податі і відбутки на Його Вельможність, на панів, попів, на манастирі чоловічі і жіночі досить вже дошкуляли нам. Але після смерті Станислава, як прилучили Лорену до Франції, до всіх наших тягарів додалися ще королівські податки: подушного всякий хазяїн мусів платити по дванадцять су з кожної дитини і робочого і стільки само за хатнє добро; королівську двадцятину, себ то двадцята міра з усякого доходу з землі; але тільки з селянської землі, бо пани і духовні двадцятини не платили. Потім був податок на сіль і тютюн і знов таки пани і духовні його не платили.

Оттак всі вони—князі, пани, манахи—од віку забрали собі найкращі землі, а бідного селянина запрягли в роботу: орать, сіять, жать для них та поверх того наклали ще всяких податів і відбутків! Та коли б ще з тих доходів своїх великих вони добро яке робили: лагодили шляхи, копали канави, осушали болота, гноїли землю, ставили школи та лікарні, то було б ще пів-біди; але вони дбали тільки про свої роскоші та панування ненажерливе. Та як жили ті люде! Доводились бачити кардинала Луїза де-Рогана, князя церкви, як то кажуть, що жив у роспусті в Саверні, що знущався над чесними людьми; він, бувало, припинивши свою карету серед дороги, приказував своїм лакеям бити селян. Скрізь: у Невілії, Буквілі, у Гільдесгаузені пани будували двори для фазанів, теплиці, парники, водили велечезні сади з мармуровими вазами, статуями і водометами, на взірець королівського палацу у Версалі. Що й казати вже про всяких роспустниць та повій, що їх вони одягали у шовки і волочилися з ними серед нужденного народу. А всі ті босоногі черниці, ченці та капуцини, що не стидались жебрати по дорогах, а потім заливали собі пельку від нового року аж до Маланки. І всі ті судді, голови, пристава та инші чини, як дбали тільки про свої ласощі і жили з протоколів та штрафів. І як побачиш бувало оттакі речі та тисячу инших то гірко ставало на душі!.. тим гірше, що держався той лад селянськими синами: вони обороняли його від своїх батьків, своїх друзів і від самих себе.

Пішовши у військо ті сини селянські забували про всі злидні рідного села; вони забували своїх матерів, сестер; вони знали тільки своїх офіцерів і полковників з дворян, які неначе купили їх; за них вони готові були знищити всю країну, думаючи що сього вимагає честь і знам'я. А проте ні один з них не міг дослужитись до офіцера: для мужика се була недоступна честь! За те, як котрий лишався калікою після війни, то йому дозволялося йти з торбами! Хто з них був моторніщий, того садовили в якому небудь трактирі, щоб вербував рекрутів і за се давали йому премію, а найсміливіщі просто виходили на широкий шлях грабувати і доводилось иноді висилати на них жандармів, як-коли, а той цілу команду або і дві. Я сам бачив як у Пфальцбурзі їх повішали чоловіка з дванадцятеро—і все це були старі салдати, що пішли в одставку після семилітної війни. Від роботи вони вже відбились, пенсії не мали ні копійки тай пішли грабувати; так їх і зловили після того, як вони напали на таможенний байдак на саверньському березі.

Теперь усякий може собі уявити, який се був у нас старий лад:—пани і духовенство мали все, а народ—ничого.

(Далі буде).

З французького переклали **М. та З. Л.**

*) Галери у Франції перед революцією були замісць каторги, се були великі баржі, на котрих приковували людей до лавок коло весел.

одній „справі“ і звістка, що Сохацький попався з каблучкою, для нього дуже важна. Тоді Агафонов росповів де-які подробиці убивства Островських, а потім прохав Савина передати Омелянові листа, якого він тут же написав. В листі він писав, що треба зробити з річами, забраними у Островського, де вони поховані, як їх переховать, радив ніж, яким було зроблено убивство, вкинути у воду. Все це повинна була зробить жінка Сохацького. В 4 год. ранку по гаслу Савина вивели з камери на етап в Черкаси. Листа до Омеляна агент передав слідчому і експерт запевнив, що листа цього писав Агафонов. З точною копією цього листа агента одправлено було через де-кілька днів в черкаську тюрму і він виконав доручення Агафонова. Щоб вияснити подробиці справи, Сохацького було переведено в арештний дім в Смілу, куди було викликано його жінку. Сохацькій і сожительниці агента було найнято кватиру; при допомозі цих жінок можна буде довідатися про місце, де закопано речі Островського. З цих річей каблучка уже при ділі; каблучку жінка Сохацького дала агентові переховать. При ділі є й лист Сохацького з тюрми до жінки. Тут же удалося агентові довідатися, що в убивстві брав участь Ів. Шейнич, якого було арештовано 14 іюня.

Увечері 17 іюня судовий слідчий по важніших справах З. Фененко допитував в тюрмі Миколу Агафонова, який признався, що писав листа Сохацькому в черкаську тюрму і листа цього передав через Гр. Савина.

Після арешту Ів. Шейнича всі пять головних участників убивства Островського опинилися в руках слідчого.

(К.).

До подій в Персії.

Закордонні газети подають нові звістки про становище справ у Персії.

З Тегерану повтікали міністри. Полковникові Ляхову дано диктаторську власть; разом з тим він справляється за міністра внутрішніх справ, за міністра закордонного за начальника поліції.

„Times“ виславлює незадоволення, що полковн. Ляхов замість бути військовим інструктором втручається в порядкування країною. Конституцію останні події одсунули в далеку будучину.

У Тавризі прихильники конституції після 7-денної боротьби мусіли скоритись. Через російського консула прохають собі помилування.

Де тепер принц Зілі-Султан—невідомо. Ходе чутка, що він в провинції гуртує своїх прихильників.

Шах телеграфує у Тавриз, що революцію цілком задавлено.

(Кіев. М. і К. В.).

ОСТАННІ ВІСТИ.

(Од власного кореспондента).

Смертний засуд Мирославові Січинському.

ЛЬВІВ, 17 (1). Після полудня переслухано свідків. Внесення оборони на користь підсудного одкинуто. Судді — присяжні всіма голосами ствердили факт вбивства і засудили Січинського на смерть через повішення. Оборона подала касацію. Січинський приняв засуд цілком спокійно.

(По телеграфу та з газет).

Державна Рада.

ПЕТЕРБУРГ, 18. Засідання починається в 1 г. 45 хв. дня. Головою Акімов. В ложі міністри: фінансів, военний і народної просвіти. Державний секретарь оголошує стверджені Височайше законопроекти. На черзі розгляд ствердженого Думою законопроекта про дозвіл міністрові зробити кредитну операцію для покриття дефіціту до ствердження державного роспису. Ця справа вноситься як негайна, в порядку 88 ст. наказу. Фінансова комісія Ради розглянула цей законопроект сьогодні вранці. Докладчик Шванебах признає цю справу негайною і пропонує ствердити проект в редакції Думи. Він спиняється на тому, що бюджетна комісія Думи висловила, що вся реалізація позички, цеб-то: сроки, проценти і т. н. підлягають ствердженню в законнім порядку, а по наших основних законах умови позики визначаються в „порядку верховнаго управління“.

Шванебах турбується, що з такого розуміння Думою цієї справи може трапитися прецедент, неприємний для розуміння прерогатив Верховної власти, яку Державна Рада на думку докладчика, повинна оберігати. Міністр фінансів дає пояснення, через що ця негайна справа розглядається аж тепер. Уряд сподівався поки Дума розгляне бюджет і установить точнійші цифри прибутків і росходів. Дума зменшила розходи на 55 миліонів. Дума розгляне роспис через 2—3 тижні, треба буде видавати відомствам великі суми, а державна скарбниця має всього 65 милійонів; цього запасу не вистачить. Тепер слушний час для позики, то треба хапатись,—тому ствердження проекту і признається негайним. Далі міністр ствердив думку Шванебаха про розуміння права визначати умовини кредітних операцій.

Одноголосно законопроект приймається. Далі приймаються 10 дрібних, стверджених Думою, законопроектів про асігновку на потреби военного міністра. Потім приймаються без змаганнів 6 ріжних законопроектів. В 3 г. 10 хв. перерва до 3 г. 45 хв. На чергу стає принятий Думою законопроект про університет імени Шанявського. Докладчик Коні пропонує ствердити проект негайно, не віддаючи в комісію, боколи не вийде закон до осени, то гроші по заповіту перейдуть жіночому медичному інституту.

Діяльність уряду та адміністрації.

ПЕТЕРБУРГ, 17. Фундатори товариства імени Толстого дістали від Толстого згоду на одкриття товариства, але „присутствіе объ обществахъ“ сказало, що цього мало.

Товариш міністра Ульянов заявив депутатам-священикам, що циркуляр про семинаристів мабуть не одміниться.

Після циркуляру про належність до партій почато слідство про партію народньої свободи. Цим поясняються останні арешти і труси.

Конфисковано сьогоднішнє число „Русскаго Знамени“.

Цими днями синод видасть циркуляр, яким заборонятиметься священикам бути вільними слухачами.

Рада міністрів запропонувала Шварцові, щоб швидче було вироблено новий університетський статут.

Стверджено статути чернігівського і білоцерківського товариств взаїмного кредіту.

ПЕТЕРБУРГ, 18. Всього по 17 іюня міністрами і головно-управителями внесено в Державну Думу 591 законопроект і проект государственого обрахунку на 1908 рік. З них уже 90 Височайше затверджено; ухвалено Думою і одіслано в Державну Раду 47, відкинуто Думою 5, вернуто Радою Думі для нового розгляду 2, взято міністрами на підставі 47 ст. 10, представлено комісіями Думи на розгляд загального зібраня 143 і є на розгляді думських комісій 294 законопроекти. Крім того розглянуто Думою 32 обрахунки з державного роспису. Лишився нерозглянутим обрахунок державних прибутків.

Судові справи.

ПЕТЕРБУРГ, 17. Цими днями в военному суді буде розглянуто справу про 102 матросів, яких обвинувачують за взброєне повстання на крейсері „Эмиръ Бухарскій“.

Окружний суд присудив з начальника генерального штабу Мишлаєвського 30.000 карб. по позві його жінки.

По справі панни Мініх і капитана Кладо сенат вияснив, що неможна присилувати газету на підставі 139 ст. цензурного закону друкувати спростовання полемічного характеру.

Смертна кара.

ПЕТЕРБУРГ, 17. У Вороніжі покарано на смерть учительку Федорову, яку засуджено було за замах на вороніжського губернатора.

З'їзд.

МОСКВА, 17. Одкрився з'їзд регентів. Присутніх більш 100 душ з ріжних країн Росії і Сібіру. Предсідателем вибрано Архангельського.

ПЕТЕРБУРГ, 18. За російских делегатів на майбутній в Празі 27 іюня слав'янській з'їзд їдуть члени Державної Думи: Петрово-Соловово, Іскріцький, Маклаков, Львов І, гр. Бобрінський 2-й та инші.

Катастрофи.

МОСКВА, 17. У Можайському зсунулась частина гори, на якій стоїть собор, і завалила кілька будинків. Виїхала комісія, щоб найти засоби для вратування собору.

ЛОХВИЦЯ, 17. Зібрано відомости, що ураган, дощ і град 10 іюня цілком знищив у лохвицькому повіті тютюнові плантації, огороди, посіви—більш, як 5000 дес. Згинуло 6 душ, потонуло багацько худоби, овець, коней. Зруйновано 13 вітряків. Збитків більш як на 600.000 карб. Призначено наради земських гласних, повітового з'їзду і „Червоного Хреста“.

САРАТОВ, 17. В кузнецькому і саратовському повітах з'явилася сарана.

За кордоном.

До з'їзду слав'янського студентства у Празі.

ПРАГА, 15. Делегати українці і білоруси внесли гуртову заяву, в котрій відмовляються навіть брати участь в змаганнях про славянську єдність.

На третій день від одкриття з'їзду промовляли представники всіх більших славянських народів і зазначували, що кожний нарід повинен добиватись і добитися свого окремого університету, з рідною викладовою мовою.

ВАШИНГТОН, 17. У Мексіці повстання. Рузвельт розпорядився попровадити військо до кордону Мексіки для піддержання порядку і щоб повстанці не перейшли кордону.

ГЕТЕБОРГ, 17. Через те, що сюди на заробітки приїхали 350 англичан, виникли вулишні розрухи. Натовп кидав на поліцію каміння, Були вистріли. Де-кількох поранено.

ПАРИЖ, 16. Палата депутатів ствердила асігновку 400.000 франків на мандрівки президента Фальєра. Пропозіцію соціялиста Вальяна про зменшення асігновки на 50000 франків, щоб цим пошкодити поїзденці Фальєра в Росію,—одкинуто.

Театр і музика.

— **Літній театр купецького саду.** 17 іюня товариство українських артистів під орудою Саксаганського виставляло відому драму М. Кропивницького „Невольник“. Вистава зібрала майже повний театр і пройшла з повним сценічним успіхом. Особливо подобався публіці, звичайно, д. Саксаганьський в ролі козака Неплюя; гарні були в своїх ролях д. Позняченко (старий казак Коваль) та д-ка Лініцька (Ярина), роль Степана д. Мові не дуже вдалася, за те масові сцени в пієсі пройшли дуже добре. Чималий успіх мав також і хор труппи. К.

— Концерт пам'яти Н. Римського-Корсакова. В суботу 21 іюня в київській народній авдіторії відбудеться вокальний концерт, присвячений пам'яти помершого російського композітора Н. Римського-Корсакова. Концерт упорядковує оперне товариство.

— Український спектакль на селі. 8 іюня в с. Веприку, гадяцького пов. (на Полтавщині), місцеві аматори на користь веприківського товариства запомоги вбогим виставляли „Ніч під Івана Купайла“. Глядачі зостались дуже задоволені од вистави. Прибуток од спектаклю був добрий.

— В неділю, 15 іюня, в присілку при ст. Яготин, М.-К.-В. залізниці, гурток аматорів української драми дав виставу на користь двохкласової школи. Виставлено було „Жидівку-Вихрестку“. Не зважаючи на антихудожність пьеси та на „аматорське“ виконання, вистава зібрала повний театр.

ДОПИСИ.

(Од власних кореспондентів).

СЕЛО КРИВЕ, сквирського повіту (на Київщині). На добру оце стежку натрапило наше „ссудо-сберегательное товарищество“, що вже кілька років працює на всю округу в м. Корнині. Маючи у себе на складі усяке господарське начіння, потрібне хліборобам, товариство надумало з цього року давати за невеличку плату селянам, щоб вони користувались з його, обробляючи землю. На перший раз рішено пустити на села кілька рядових сіялок: одна піде на наше село, а то ще по сусідніх. Усякий, хто схоче братиме сіялку для себе; обсіявшись, передаватиме далі, на кого черга упаде. За сіялкою має ходити один чоловік, він же й доглядатиме, щоб машина не псувалась та робила добре. Наші люде, як видно, ставляться до цієї думки прихильно і вже заздалегідь умовляються про сіялку, бо добре знають, що сіяти рядками далеко краще, ніж руками зерно роскидати. Бачили вони вже не раз своїми очима, що на панських ланах, де сіють рядами, і зерна виходить менше, і сходи рівніші. Через таку дотепну вигадку навіть бідні люде, що сами ніколи не спроможуться на власну машину, могтимуть все таки обробляти своє поле краще, ніж досі обробляли. Добре було б, як би товариство наше не спинилось на цій першій спробі і потроху розвивало далі таке громадське користування з машин. Втрати од того не повинно бути нікому ніякої, а людям користь. Та й иншим кооперативним товариствам слід би взяти собі за зразок наше корнинське й позаводити скрізь, де можна, такі самі порядки. З цього людям скрізь велика вигода була б.

Після великої засухи, що стояла у маю, почалися у нас з тиждень вже дощі. Ярина трохи поправилась і є надія, що таки не зовсім без хліба цей рік будемо. Коли б тільки ці дощі сіна не попсували, бо косовиця вже недалеко, а дощі не перестають.

—

ЧЕРКАСЬКИЙ ПОВІТ (на Київщині). По весні цього року, зацікавившись переселенням, селяне шелепухської волости: Юрко і Степан Нездолії, Ялисей і Грицько Манькути, межиріцької волости: Федот Демчук, Радивон Бондаренко і Максим Рощина і леськівської волости: Давид Половина і Юхим Пахаренко своєвільно, на свої гроші, виїхали в Сібір, без встановлених ходоческих свідоцтв, щоб оглянуть і залічить за собою подушні земельні паї. Але цими днями од усіх перелічених селян з Сібіру прийшли до черкаської повітової землеустроїтельної комісії прохання—негайно вислати їм ходоцькі свідоцтва. Без цих свідоцтв,—оповідають прохачі,—куди вони не поткнуться, куди не навідаються, ніде і ніхто їх не слухає і землі їм не те що залічить, а навіть оглядать не дають. Навряд чи буде задоволено це прохання, бо ні землеустроїтельна комісія, а ні губерське в справах селянських присутствіє, до якого підуть з комісії прохання, не в праві сами видати оці свідоцтва. Їх можна видати тільки з окремого дозволу переселенського управління, а той дозвіл сплоха не вийде.

—

С. ЗАСУЛЛЯ, лубенського повіту (на Полтавщині). 12-го іюня у нас на селі, коло мосту, трапився такий випадок: Над вечір одна селянська баба прийшла з міста додому дуже п'яна і через якісь непорозуміння з своєю дочкою почала з нею сваритися, а далі й битися. Саме в той час коло їхнього двору стояло де-кілька чеченців, що пробувають тут на кватирі для охрани повіту; чеченці зразу дивились собі з боку на цю бійку п'яної неньки з донею, але один з їх не втерпів і пішов розбороняти їх, ударивши п'яну матір декілька разів нагаєм. Але не встиг чеченець одійти до свого гурту, як п'яна баба схватила десь кілок і з помсти так ударила його по голові, що його зараз же довелося одпровадити в лікарню. Після цього бабу та її чоловіка було швидко заарештовано і одправлено в лубенську поліцію на „дознаніе“. В поліції було списано протокола, а на другий день випущено на волю. По дорозі п'яна баба пробувала опіратися, падаючи на шляху, піднімаючи ґвалт, кричучи „рятуйте“ і т. п., але їй довелось за це спробувати чимало нагаїв і вона швидко втихомирилася. Тепер баба з своїм чоловіком дуже налякані цею подією, не знають, що їм і робити. Справа певно піде до суду.

Календарні відомости.

Четверг, 19 іюня. (Піст). Св. ап. Іуди, брата Господня, мч. Зосими.
Сх. сон. 3 год. 52 хв., зах. сон. 8 год. 15 хв.
20—29 червня велика ярмарка у Ярмолинцях, под. губ.

Редактор П. Павловський.
Видавець Є. Чикаленко.

Оповістки.

Шукаю місця

дворника, сторожа, лісника або чого иншого, можу на виїзд. Бульонська 69, кв. 15.
3—248—1

На виїзд шукаю на літо лекцій. Адр. в „Раді“. 6-215-12

Вийшла з друку і продається нова книжка в перекладі Марії Грушевської:
ГЕНРІХ ІБСЕН:
Нора,
або хатка ляльки.
Драма у 3 актах.
Ціна 15 коп.
Склад видання в книгарні „Л.-Н. Вістника“, Київ, Прорізна, 20. 0-245-4

Вийшла з друку і продається нова книжка:
В. КОРОЛЬОВ.
ВЕТЕРИНАРНІ ПОРАДИ.
Книжка 1.
„Издано при матеріальномъ содѣйствіи Департамента Земледѣлія“.
Ціна 12 к.
Головний склад видання у видавництві: „Благотворительное Общество изданія общеполезныхъ и дешевыхъ книгъ“ в Петербурзі і в „Українській Книгарні“—Київ, Безаківська, 8.
0—246—4

ПРОДАЕТСЯ ВО ВСѢХЪ КНИЖНЫХЪ МАГАЗИНАХЪ
М. П. Драгомановъ. Политическія сочиненія.
Подъ редакціей проф. И. М. ГРЕВСА и Б. А. КИСТЯКОВСКАГО.
Т. I. Стр. LXXXII+486+VIII. Цѣна 2 р. 50 к.
Центръ и Окраины.
СОДЕРЖАНІЕ: Отъ редакторовъ И. Гревса и Б. Кистяковскаго; М. П. Драгомановъ. Его политическіе взгляди, литературная дѣятельность и жизнь. Б. КИСТЯКОВСКАГО. ПРЕДИСЛОВІЕ КЪ ПЕРВОМУ ТОМУ. Б. КИСТЯКОВСКАГО. ВОСТОЧНАЯ ПОЛИТИКА ГЕРМАНІИ И ОБРУСѢНІЕ. ЕВРЕИ И ПОЛЯКИ ВЪ ЮГО-ЗАПАДНОМЪ КРАѢ. РУССКІЕ ВЪ ГАЛИЦІИ. ЛИТЕРАТУРНОЕ ДВИЖЕНІЕ ВЪ ГАЛИЦІИ. ЛИТЕРАТУРНО-ОБЩЕСТВЕННЫЯ ПАРТІИ ВЪ ГАЛИЦІИ. НОВЫЯ ДВИЖЕНІЯ СРЕДИ РУССКИХЪ ГАЛИЧАНЪ. ВСЕОБЩЕЕ ГОЛОСОВАНІЕ И РУСИНЫ ВЪ АВСТРІИ. 10—247—2

Приймається передплата на 1908 рік
„РІДНИЙ КРАЙ“
УКРАЇНСЬКА ТИЖНЕВА ЧАСОПИСЬ.
При „Рідному Краєві“ виходить додатком
„МОЛОДА УКРАЇНА“
щомісячна часопись для дітей старшого й меншого віку.
Плата на рік за обидва видання—**4** карб., на півроку 2 карб., на три місяці **1** карб., за границю на рік **6** карб., на півроку—**3** карб.
Передплата на „Рідний Край“ без „Молодої України“ на рік—3 карб., на півроку—1 карб. 60 коп., на чверть року 85 коп. Передплата на „Молоду Україну“ без „Рідного Краю“ приймається окремо: на рік—2 карб., на півроку 1 карб., за границю—3 карб. на рік.
Адреса контори і редакції: Київ, Маріїнсько-Благовіщенська ул., 97.
Обидва видання виходить під редакцією **О. Косач (Олени Пчілки).** 0-26-26

В Українській Книгарні
(бувшій „Київської Старини“) Київ, Безаківська улиця № 8.
Продаються ось які нові книжки:

Архипенко Є. Будова вулика Дадана. З малюнками. Спб., ц. 10 коп.
Богданов Н. М. Як іде життя в світі (оповідання старої миші). Переклав Юр. Сірий. К., ціна 6 коп.
Ванькевич К. (свящ.). Проповіді до малоруського народа на його рідній мові. К.-Под., р. 1908, ц. 25 коп.
Ванченко Н. И. Малороссійскій театръ. Москва, ц. 2 р.
Вазов Іван. Павло. Оповідання. Переклад з болгарської мови. К., р. 1908, ц. 1 к.
Горький М. Приятелі. Переклав П. Гоздов-Трипольський, Москва, р. 1908, ц. 6 к.
Горбачев К. Гнилець і боротьба з ним у дуплянках та рамкових вуликах. Спб., р. 1908, ціна 3 коп.
Грінченко Б. Про пустині. З малюнками. К., р. 1908, ц. 8 к.
Корольов В. Як годувати худобу. З малюнками. К., р. 1908, ц. 10 к.
Кримскій А. Украинская грамматика т. I. в. II і VI. Москва, 1908, ц. 65 к.
„ Пальмове гилля. Частина друга. Москва, р. 1908, ц. 40 коп.
Лункевич В. Сем'я у звірів, птиць, комах, риб та гадів. З малюнками. К., р. 1908 ціна 10 коп.
Левіцький М. Забув. Щастя Пейсаха Лейдермана. Два оповідання. К., р. 1908, ц. 4 к.
Лі Йонас. Дві матері. Оповідання. Переклад з норвежської мови. К., р. 1908, ц. 1 к.
Мірбо О. Бродяга. Оповідання. Переклад з французької мови. К., р. 1908, ц. 2 к.
Макогоненко В. В суді. Оповідання. К., р. 1908, ц. 3 к.
Маркович Д. Іван з Буджака. Шматок. Два оповідання. К., р. 1908, ц. 4 к.
„ На вовчому хуторі. Оповідання. К., р. 1908, ц. 3 к.
Мицюк О. Про піски Полтавщини та їх задобрювання. (З 14 малюнками і 1 картою). Полтава, р. 1908, ц. 15 к.
На одпочинок. Збірочка байок та жартів. К., р. 1908, ц. 4 к.
Перша серія (12 пр.) листовних карток з узорами для рушників, ц. по 2 і 3 к. за шт.
Перша серія (10 пр.) листовних карток з українськими артистами в ролах, ціна по 3 коп. за шт.
Петлюра С. До ювилею М. К. Заньковецької. К., р. 1907, ц. 20 к.
Рейзін Абрам. У найми. Оповідання. Переклад з еврейської мови. К., р. 1908, ц. 2½ к.
Родзевичова М. Мотлох. Оповідання. Переклад з польської мови. К., р. 1908, ц. 5 к.
Ротарь П. Не в руку. Оповідання. К., р. 1908, ц. 3 к.
Статут Київського Українського Клубу. К., р. 1908, ц. 5 коп.
Старицький М. П. Драматичні твори, т. I. К., р. 1907, ц. 2 р.
Сулима Т. С. Дячиха. Комедія на 4 дії. К., р. 1908, ц. 25 к.
Сумцов М. Історичні зразки українського літературного єднання. К., р. 1908, ц. 25 к.
„ Хліборобам. Харьків, р. 1908, ц. 10 к.
„ Діткам і дорослим. Підручник для впоряджування дітям розваг на Різдво і масницю. Х., р. 1908, ц. 15 к.
Стешенко І. Історія української драми, т. I. К., р. 1908, ц. 1 р. 60 к.
Сьогобочній Гр. Морські огні. Про маяки та про життя на їх. З малюнками. К., р. 1908, ц. 5 к.
Терновий Вікок. Літературно-артистичний альманах. Під редакцією О. Коваленка. З малюнками в фарбах. К., р. 1908, ц. 1 р. 25 к., в артистичній оправі 2 руб.
Українська Муза. Поетична антологія вип. 2-й Під ред. О. Коваленка. К., р. 1908, ціна 25 коп.
Чіамполі Д. Сільська вчителька. Оповідання. Переклад з італійської мови. К., 1908, ц. 4 к.
Чехов А. Лихо. Оповідання. Переклад з російської мови. К., р. 1908, ц. 2½ коп.
Ярошевичъ А. И. Очерки экономической жизни юго-западнаго края, в. I. Къ освѣщенію хуторского вопроса. К., 1908 г., ц. 35 коп.

На складі єсть багато цінних старих видань, які давно вийшли з продажу—всі в оправах. Крім того в книгарні єсть фотографичні портрети усіх українських письменників, діячів і артистів. Єсть великий вибір листовних карток з типами України, письменниками українськими, краєвидами і історичними малюнками. Книгарня приймає передплату на всі українські часописи. Київ, Безаківська, 8. Українська Книгарня. 0—18—29

Друкарня 1-ої Київської Артілі Друкарської Справи. Трьохсвятительська 5. Телеф. 1069.